

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕКОЛОГІЧНИЙ ЗЛОЧИН»

Значне підвищення енергетичної потужності і технічної оснащеності людини докорінно змінило її можливості і масштаби впливу на природу. Практично в усьому світі загострюється екологічна обстановка, виснажуються запаси природних ресурсів, забруднюється природне середовище, погіршується здоров'я людей. Масштабність екологічних правопорушень викликає особливу тривогу не тільки в Україні, але і у всьому світі.

Аналізуючи термін «екологічний злочин» ми дійшли висновку, що в літературі по-різному визначається його зміст, і єдиного поняття на сьогоднішній день не існує. Як правило, автори різних статей роблять висновки стосовно даного терміну, не розкриваючи його суті. Наприклад, «в останні роки посилюється судове переслідування індивідуумів і корпорацій за екологічні злочини» [3, с.123].

Типовими є твердження, що «екологічні злочини – це злочини, що піддають серйозному ризику суспільство та довкілля». Однак таке широке визначення викликає масу питань і тоді можна і війну назвати екологічним злочином, оскільки вона піддає суспільство та довкілля величезному ризику [2, с.8].

Автори намагалися розкрити зміст терміна, базуючись на громадській думці. Так, в ході опитування, проведеного в 1984 році на всій території США, було запропоновано назвати злочини у порядку зменшення їх небезпеки. Результат виявився таким – екологічні злочини займають сьоме місце, а попереду такі злочини як контрабанда героїну і армійські грабежі [1, с.108].

Анкетування показало, що респонденти під екологічними злочинами припускали забруднення хімічними реагентами повітряного і водного середовища, але не загрозу, наприклад, рослинному, тваринному світу та ін.

Отже, можна стверджувати, що загальне право, на якому базується правова система США має дві концепції: природний порядок і злочини проти природи.

Перша свідчить про те, що існують діяння, які очевидно з точки зору моралі є злочинними (вбивство, розбій та ін). До них примикають діяння, які негативно впливають на природний порядок (використання наркотиків, проституція та ін.) і які є моральною стороною соціального порядку. Цей природний порядок не має відношення до природного середовища. Термін «злочини проти природи» означає дії, які порушують моральні підвалини суспільства, наприклад, спонука малолітніх до порушень та ін. Ці дії відносяться до злочинів проти природного порядку, і ніякого відношення не мають до злочинів проти природного середовища або екосистем. Дискусійним є питання, чи включають екологічні злочини тільки ті дії, які безпосередньо спрямовані на погіршення якості навколишнього середовища або вони включають також дії, які потенційно заподіюють шкоду навколишньому середовищу. У такому випадку, на думку ряду авторів, навіть вбивство можна розглядати як злочин проти довкілля. Вбивство – це злочин безпосередньо проти особи, проте, якщо говорити про етнічні чистки, де існування культури ставиться в небезпечне становище, можна говорити про злочин проти довкілля [2, с.12].

Не вирішене питання і в частині класифікації екологічного злочину за суб'єктом – фізичною особою або корпорацією. Наприклад, Н. Френк і М. Лінч запропонували застосовувати термін «зелений злочин» до шкідливої діяльності корпорацій. Вони пропонують, крім того, визначати екологічні злочини («злочини проти дикої природи»), як «порушення кримінального права, у розпорядженні якого охорона дикого життя» [4, с.82].

Прикладом першої категорії є порушення умов дозволу на скидання або складування відходів в більшій кількості, ніж це офіційно дозволено. Для перевезення небезпечних відходів законодавство примушує мати декларацію, в якій фіксуються всі назви перевезених відходів. Якщо здійснюється

перевезення небезпечних відходів та водій не має декларації, це порушення другої категорії. Крім того, якщо компанія, у якій був найнятий на роботу водій для перевезення таких вантажів, що не подбала про те, щоб у нього була декларація на відходи, також є порушником і, згідно із законодавством, несе відповідальність за екологічний злочин.

До третьої категорії відноситься дія зі скидання небезпечних відходів в недозволеному місці, наприклад, посеред шосе або в річку та інші заборонені законом місця, а також у недозволений час.

Досить важко дати єдине визначення численним різновидам екологічних злочинів. Проте, в цілому екологічний злочин можна охарактеризувати як діяння, вчинене з наміром заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу.

Література

1. Bernstein S. Environment Criminal Law : The Use of Confinement for Criminal Violators of the Federal Clean Water Act. In : New England Journal of Criminal and Civil Confinement 17. – 1991. – P. 102–111.
2. Mary Clifford. Environmental Crime. Enforcement. Policy and social Responsibility. – 1998. – 136 P.
3. Mayo J. R. In : Environmental Law Symposium, Seton Hall Law Review 21. / Mayo J. R., Zachara F. – 1991. – P. 1–123.
4. Frank and Linch. Corporate Crime, Corporate Violence. – 1996. – P. 81–84.